

VÂNĂTOAREA – ȘCOALĂ DE RĂZBOI PENTRU DOMNITORII TÂRGOVIȘTENI

Ion NANIA

Din cele mai vechi timpuri vânătoarea a fost nu numai una din principalele ocupații de preocupare a hranei, dar și o adevărată temă de luptă în vederea pregătirii războinice a bărbaților. Referindu-ne la spațiul european știm că la spartani, popor războinic prin excelență, Licurg a impus vânătoarea ca exercițiu obligatoriu pentru toți bărbații în stare să poarte arme, tinerii fiind duși la vânătoare în fiecare dimineață după sculare, siliți să iasă la câmp pentru a se deprinde cu armele, caii și vânătoarea, iar pentru romani, aceasta constituia principalul exercițiu pentru mânuirea armelor și dezvoltarea forței și curajului¹. Această practică era obișnuită pentru fiecare ofițer și legionar roman, chiar și pentru împărat. Cu prilejul vizitei pe care împăratul Caracalla a făcut-o în Dacia în anul 214 d. Cr.², „ajungând pe malurile Istrului, administra părțile de miazănoapte ale imperiului, iar, pentru gimnastica trupului, conducea care și doboră din apropiere tot felul de animale sălbatice“³. La rândul lor și dacii au fost vânători excelenți⁴. Nu trebuie deci să ne surprindă faptul că însăși întemeierea țărilor române este pusă pe seama unor expediții vânătorești⁵, toți domnitorii români fiind vânători pasionați⁶, despre cei moldoveni Dimitrie Cantemir transmițându-ne mărturiile de o mare valoare: „Dacă vânarea fiarelor este de obicei o mare plăcere pentru cei mai de seamă principii de pe pământ, apoi pentru domnii Moldovei a fost un lucru foarte obișnuit. Pe lângă că vânătoarea seamănă cu un fel de război și că un neam foarte înclinat la lupte trebuia s-o prefere tuturor celorlalte exerciții fizice, ea se prezenta moldovenilor cu un titlu special, fiindcă se credea că ea a fost aceea care le-a dat prilejul de a-și căuta și de a-și întemeia țara“⁷. Știrile eruditului domnitor sunt cu atât mai valoroase, dacă avem în vedere că însuși domnul se trăgea dintr-o familie de vânători pasionați: Antioh Cantemir a fost „vânător și slujitor (ostaș, n.n.) bun, după hirea tătâne-său“⁸.

Izvoarele istorice cu privire la vânătorile și vânătorii domnești sunt numeroase și variate, dar dintre toate excelează, mai ales pentru cei ce au ocupat scaunul domnesc de la Târgoviște, cele referitoare la domnia lui Matei Basarab (septembrie 1632 – 9 aprilie 1654)⁹. Despre nici un alt domnitor român nu s-au moștenit atâtea tradiții vânătoarești cum s-au păstrat despre „Vodă căpitan Matei” cum l-au numit urmașii pe acest domn, mare vânător care obișnuia să organizeze frecvent „răzbel de fiare”. Tradiția se corelează perfect cu descrierea vânătorii organizată de Matei Basarab în ziua de 24 decembrie 1653 făcută de martorul ocular Paul de Alep: „În ajunul Crăciunului a pus să se bată toba pentru a înștiința pe ostașii care se aflau în oraș: era semnul lor de adunare. Ei s-au strâns la el cu steagurile lor. El (domnul, n.n.) a ieșit și s-a urcat în trăsură, iar ei au alcătuit un alai mare (care mergea) înaintea lui, în timp ce tobele, trâmbițele și goarnele îl urmau, potrivit datinei domnilor Moldovei și Țării Românești, datină împrumutată de la turci. Au plecat la vânătoare, căci în aceste țări, până la cazaci și la moscoviți, în fiecare casă de episcop sau de boier sunt întotdeauna urși și alte animale, pentru petrecerea lor. Căci este un obicei străvechi (al domnilor) să dea cu prilejul Crăciunului și al Sâmbetei Luminate un ospăț domnesc din vânatul lor în a doua zi de sărbătoare. Erau peste zece mii de ostași aleși dintre cei mai viteji și neînfricați: sârbi, albanezi, greci, unguri, turci, munteni. Seara s-au întors cu mare pompă. În spatele trăsurii domnului veneau care încărcate cu vânat: mistreți, vulpi și urși pentru petrecere, apoi păsări sălbatice (cum ar fi): cocori, găini sălbatice, porumbei și altele”¹⁰.

Nu vom relua problemele pe care le-am lămurit cu altă ocazie, cum ar fi numărul ostașilor armatei lui Matei Basarab, armele și metodele folosite la vânătoare, și nici animalele vânat¹¹. Numărul participanților dat de Paul de Alep, 10.000 ostași, corespunde într-un total cu o expediție războinică, cu un exercițiu militar denumit de popor „răzbel de fiare”. Conform tradiției, Matei Basarab organiza marile vânători de toamnă în luna răpciune. El nu pornea spre marile păduri din Câmpia Târgoviște-Ploiești, spre est și sud-est de Târgoviște unde s-au păstrat până în zilele noastre lanțul de păduri Veverița-Pâscov-Țigănia-Mija-Adâncata-Neagra-Groșatu-Dumbrava-Crivățului-Bălenii-Mărcești-Văcărescu-Gheboia-Bălțița-Frasin-Postârnicul, care au format un trup comun până în secolul al XX-lea. Domnitorul pornea marea vânătoare de toamnă, acel „răzbel de fiare”, principalul exercițiu de război din timpul unui an, spre Cobia-Găești-Ionești și abia după ce ajungeau pe râul Neajlov „vânară Țavârleanca / Și trecură-n Zidureanca / Și pe rând pădurile...”. Așadar principalul loc al vânătorii era zona Neajlovului cu pădurile

învecinate și numai după ce vânau în aceste păduri se îndreptau spre Olt, „Și apoi pe Olt în sus...“, „Tot ducând răzbel cu fiare, / Cât fu răpciune de mare“¹² terminând în marea rezervație a vânătorilor domnești cunoscută sub numele de Țara Loviștei, Loviștea¹³. Era deci firesc ca o mare vânătoare, amplu exercițiu militar, principala școală de război a oștirii Țării Românești, să se desfășoare pe teren într-o rezervație specială, pe un teren destinat acestui scop, rezervat domnului.

Până în momentul de față nimeni nu a sesizat faptul că rezervația cea mai veche a vânătorilor domnești nu a fost Țara Loviștei, amintită într-un document din secolul XIII-lea, în anul 1233, când „Terra Loyshta“, din Lotru până în Olt, era dăruită de regele Ungariei lui Corlad, fiul lui Krispan¹⁴. Cât timp va fi stăpânit acest Corlad aci nu putem ști; tot ce știm este faptul că „aci a fost unul din locurile de vânătoare și pescuit ale voevodului local, de la Argeș și Câmpulung de dinainte de întemeierea Țării Românești, apoi ale domnului acestei țări, începând cu Basarab I“¹⁵. În documentele Țării Românești pentru prima dată Loviștea este amintită de Dan al II-lea în anul 1423: „Cu data aceasta s-a găsit un chrisovu din partea acestui domnu la satul Băișoara (Boișoara, n.n.) din Loviștea, în județul Argeșului“¹⁶.

Mult mai veche decât Țara Loviștei a fost Țara Vlașca, nume bine cunoscut de mușceleni și de locuitorii zonei istorice Vlașca¹⁷, țară devenită județ, atestată destul de târziu în documentele medievale, la 19 iulie 1498, când Radu cel Mare voevod (1495-1508) întărește Mănăstirii Râncăcirov, printre altele, și „gălețile ohabnice din venitul domnesc din grâu și din orz“ din „satele anume Băneștii și Dobrineștii și Vaideeștii și Găești și Străoști“ din județul Vlașca¹⁸.

Țara Vlașca cuprindea Câmpia Piteștilor și o mare parte din sudul județului Dâmbovița până la Dunăre, la vest se mărginea cu pârâul Vlășcuța de pe stânga Cotmenei, iar spre est până la nord-est de București, pe Ialomița, unde întâlnim valea Vlăsia, pădurea Vlăsia, Moara Vlăsiei, un cătun Vlăsia, Poiana Vlăsiei în pădurea Surlari, Poiana Vlăsiei și Drumul Vlăsiei. S-a afirmat, și pe bună dreptate, că „Vlașca, al cărui nume, dat de slavi, înseamnă Țara Vlahilor, adică a Românilor, era acoperită de codrii uriași, din care au rămas până astăzi unele petece. E caracteristic că slavii au dat această denumire tocmai unei regiuni de șes: dovadă că aici era o populație românească deasă“¹⁹. „În codrul Vlăsiei – al cărui nume pus tot în legătură cu Vlahii, Vlasii, ar însemna în cazul acesta: Pădurea Românilor – care acoperea ținutul udat de (Argeș, n.n.), Dâmbovița, de Ialomița, de afluenții lor, având în mijlocul lui și minunatul loc al Snagovului, au locuit cu siguranță

Românii în cursul evului mediu⁴²⁰, având o țară a lor în momentul venirii slavilor sudici la sfârșitul secolului al VI-lea.

Dacă istoricii au sesizat existența Țării Vlahilor, „adică a Românilor“ la venirea slavilor, nimeni nu a observat că această țară era condusă de un cneaz care avea o vastă rezervație pentru vânătoare, vânătoarea fiind în primul mileniu creștin, pe vremea pustietoarelor năvăliri barbare, nu numai îndeletnicire principală pentru obținerea hranei, dar și un permanent exercițiu militar, o adevărată școală de război.

În Țara Vlașca a existat cea mai veche rezervație de vânătoare care a aparținut unui conducător de țară din Europa. Această rezervație avea o întindere impresionantă, pe o lungime de aproape 200 de km, cuprinzând bazinul Neajlovului, cu o suprafață de aproximativ 3800 km.p., acoperită cu păduri de stejar, începând cu Pădurea Oarjii-Goleasca-Zama Rece-Catane de la sud de Pitești și terminându-se cu pădurile Comana și Pădina Tătarului care făceau corp comun cu pădurile Oinacu, Tare, Braniștea, Gostinu și Comasca Muscelului.

Numele râului Neajlov este, fără îndoială, de origine slavă, dar nimeni nu a dat o explicație acestui hidronim. El este compus din cuvintele *cneaz + lov*. Cneaz și cnezat fiind singurele noastre substantive care încep cu grupul de consoane *cn-²¹*, în hidronim a fost eludată prima consoană, iar sunetul *z* s-a trasformat în *j*, ca și în pronunțarea la plural a substantivului *cneaz*: *cneji*, devenind Neajlov. În limba bulgară *lov* înseamnă vânătoare, pescuit, dar și pradă, vânat; așadar Neajlov are înțelesul de loc pentru vânătoare al cnejilor, loviștea cnejilor din Țara Vlașca, din Țara Românilor. Este o dovadă sigură de existență a unei formațiuni statale, condusă de un cneaz, încă de la venirea slavilor la sfârșitul secolului al VI-lea și începutul secolului al VII-lea, ei trecând la sud de Dunăre în anul 602²².

Faptul că încă din secolele al VI-lea – al VII-lea, conducătorul Țării Vlașca avea o așa de mare rezervație pentru vânătoare, nu trebuie pus în legătură numai cu bogăția zonei Neajlov în animale de interes vânătoresc – mamifere, păsări, pești – și nici în exclusivitate cu numărul mare al mamiferelor mari – bouri, zimbri, cai sălbatici, coluni, plotuni, urși și mistreți²³ – ci și cu necesitatea de a avea un teren de a se exercita mânăuirea armelor contra fiarelor, pentru a fi oricând gata de luptă împotriva puhoaielor barbare care năvăleau permanent. Populații de stepă, care urmau cu precădere câmpiile acestea trebuiau întâmpinate și zdrobite în codrii Vlăsiei, ceea ce a determinat ca teritoriul școlii de război să se afle în câmpie. Mult mai târziu, în secolul al XIII-lea, un astfel de teritoriu avea să se înființeze și într-o zonă accidentată, montană, ceea ce s-a obținut prin Țara Loviștei. De-a lungul

evului mediu, țara fiind atacată de armate mari, bine organizate, cu posibilități de deplasare în orice teren, din orice direcție, pregătirile militare prin exercitarea vânătorilor de fiare se efectuau în ambele teritorii rezervate acestui scop: Neajlov și Lovișteea, chiar și după mutarea capitalei la Târgoviște. Zona Neajlov a devenit, prin apropierea sa, mult mai importantă pentru școala de război a domnitorilor târgovișteni.

NOTE

1. Ion Nania, *Istoria vânătorii în România (Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii de vânătoare – 1891)*, Editura Ceres, București, 1977, pp. 96-102.
2. Dio Cassius, *Istoria romană*, LXXVII, 16, 7.
3. Herodian, *Istoria împăraților*, IV, 7,2.
4. Ion Nania, *op. cit.*, pp. 79-95; *idem*, *Vânatul pe teritoriul României – Mărturii arheologice, istorice, folclorice și etnologice despre mamifere dispărute și pe cale de dispariție*, Editura Sport-Turism, București, 1991, pp. 62-64, 134-135, 157, 180-181.
5. *Idem*, *Istoria vânătorii în România*, pp. 114-118.
6. *Ibidem*, pp. 128-135.
7. Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Academiei, București, 1973, p. 237.
8. Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, (București), 1955, p. 203.
9. Ion Nania, *Aspecte istorice, folclorice și etnolingvistice inedite din timpul domniei lui Matei Basarab*, Studii și comunicări, Muzeul Câmpulung Muscel, IV, 1987, pp. 41-58.
10. *Călători străini despre țările române*, Vol. VI, *Partea I, Paul de Alep*, îngrijit de M. M. Alexandrescu-Dersca-Bulgaru, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976, p. 108.
11. Ion Nania, *op. cit.*, loc. cit.
12. *Ibidem*, p. 42.
13. *Idem*, *Istoria vânătorii în România*, pp. 208-209.
14. O. G. Lecca, *Dicționar istoric, arheologic și geografic al României*, Editura „Universul”, S.A., București, 1937, p. 306.

15. Constantin C. Giurescu, *Istoria pescuitului și a pisciculturii în România*, vol. I, *Din cele mai vechi timpuri până la instituirea legii pescuitului (1896)*, Editura Academiei, București, 1964, p. 294.

16. Tunsuli, *Istoria politică și geografică a Țării Românești*, București, 1863, p. 130.

17. Ion Nania, *Retrologie cinegetică în Țara Vlașca*, comunicare prezentată în cadrul celui de „Al XVI-lea Simpozion național de istorie și retrologie agrară a României“, Giurgiu, 26-30 august 1996.

18. *D.I.R., B, veacurile XIII, XIV și XV*, Editura Academiei, (București), 1953, doc. nr. 269, p. 255; *D. R.H., B*, vol. III, Editura Academiei, București, 1966, doc. nr. 285, p. 465.

19. Constantin C. Giurescu, *Istoria Românilor, Vol. I, Din cele mai vechi timpuri până la moartea lui Alexandru cel Bun*, Ediția a cincea revăzută și adăugită, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, București, 1946, pp. 10, 269.

30. *Ibidem*, pp. 269-270.

21. *DEX*, 1975, p. 165: „Cneaz, cneji, s.m. Conducător al unui cnezat. Prinț rus / pl. și cnezi /. Din rus. kneaz, ucr. knejaz“. „Cnezat, cnezate, s.n. Formă de organizare politică de tip statal (la români și la slavi) în evul mediu timpuriu, bazată pe autoritatea cneazului; teritoriu stăpânit de un cneaz. Cneaz + suf. – at“.

22. Menander Protector, *Fragmente*, 48; Theophanes Confesor, *Cronografia*, Anii 6051 (559) – 6094 (602): *Fontes historiae dacoromanae*, Vol. II, Editura Academiei, București, 1970, pp. 517, 519 și 601-617; *Istoria României*, I, Editura Academiei, (București), 1960, pp. 728-740.

23. Ion Nania, *Vânatul pe teritoriul României*, capitolele despre aceste mamifere, în afară de urs și mistreț.

SUMMARY

Knowing the fact that hunting has represented an important warlike exercise since ancient times, the author proves that this activity has been a true war school during the Middle Ages as well.

As early as the VIIth century, the Romanian princes (Rom. „cnezi“) _ reserved – with this view – a territory almost 200 km long and with a surface of approximately 3800 square km, which included the Neajlov River area. The name of the river itself proves this: Rom. „cneaz“ („prince“) + lov; the first consonant of the first word was wiped out and „z“ acquired the pronunciation of the plural of the noun: „j“. In Bulgarian „lov“ means „hunting, fishing, prey, game“, therefore „Neajlov“ means the princes’ hunting place. This was the first hunting reservation of a European king.

Only in the XIIIth century a second Romanian territory was set up, destined to the royal hunting and to the princes’ warlike instruction in a mountaneous region, Lovișteea. Both natural parks had been used for a long time even after the capital of Muntenia had been moved to Târgoviște.

Traducere Liana Alecu

